

Prethodno saopćenje

Muharem Adilović¹

SOCIJALNA AKCIJA U LOKALNOJ ZAJEDNICI

Sažetak

Cilj rada jeste ukazati na potencijal socijalne akcije u generiranju pozitivnih promjena unutar lokalne zajednice. Poseban značaj socijalna akcija zauzima u procesima rekonstrukcije društava koja su preživjela traumatična iskustva što je rezultiralo kidanjem društvenih veza i ostavilo dubokog traga na njihovo socijalno tkivo. Ukazano je na faze organizacije i realizacije socijalne akcije te na značaj pridobijanja utjecajnih osoba u lokalnoj zajednici za potrebe akcije. Posebna pažnja fokusirana je na socijalni kapital i njegovu ulogu „kohezivnog tkiva“ kao osnovnog potencijala za organizaciju socijalnih akcija u lokalnoj zajednici. Buduća istraživanja stanja socijalnog kapitala u bosanskohercegovačkom društvu bi bila od velikog značaja za kontekst organizacije socijalnih akcija u prvom planu, a potom i drugih društvenih aktivnosti. Aktivnija participacija građana, putem socijalne akcije, jest model koji bi pomogao aktiviranju pasivne građanske energije kao ključnog faktora u procesu demokratske transformacije društva.

Ključne riječi: socijalna akcija, lokalna zajednica, rekonstrukcija, socijalni kapital

Uvod

Razvoj društvenih zajednica kroz historiju rezultirao je potrebom za složenijom organizacijom života i trajnim vezivanjem zajednice za određeni lokalitet čime se oblikuje formiranje trajnih naselja gradskog ili seoskog tipa. Organizirane zajednice na određenom lokalitetu nazivamo lokalne zajednice. Prema Pejanoviću (2005:187), po svom sociološkom značenju lokalna zajednica je opći pojam kojim se u sociologiji označava društvena grupa nastanjena na određenom prostoru, čije članove povezuje prostorna blizina i njome uslovljene zajedničke potrebe i aktivnosti.

¹ Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici, madilovic@gmail.com
Rad autora je dostavljen 29. 10. 2013. godine, a prihvaćen za objavljivanje 9. 12. 2013. godine.

Lokalnu zajednicu, prema navedenoj definiciji, čine nekoliko segmenata: ljudi koji zajedno žive, prostor kojeg zajedno dijele, zajedničke potrebe i problemi s kojima se suočavaju te zajedničke aktivnosti koje se organiziraju radi zadovoljavanja zajedničkih potreba, odnosno rješavanja problema. Efikasnija organizacija lokalne zajednice iziskuje potrebe formiranja institucija koje će koordinirati društvenim aktivnostima u kontekstu rješavanja općih društvenih zahtjeva. Zbog direktnog utjecaja na život svakog pojedinca, pred lokalnom zajednicom se nalazi izazov konstrukcije (rekonstrukcije) njenih institucija, posebno na lokalnom nivou, i to po mjeri njenih građana uslovljenih potrebama efikasnijeg organiziranja zajedničkog života. Aktivna participacija građana je ključni momenat koji obezbjeđuje minimum garancije da će promjene iznjedruti očekivane rezultate. Model socijalne akcije se čini vrlo prikladnim za sredstvo mobiliziranja građana s ciljem njihovog aktivnog uključenja kao nosioca datih promjena. U stanju tranzicije u kojem se nalazi bosanskohercegovačko društvo, kojoj se još uvijek ne nazire kraj, aktivnije uključivanje građana bi uveliko „otkočilo“ proces tranzicije i ubrzalo iskorak ka njenoj stabilizaciji.

Socijalna akcija

Na prvi pogled definirati pojam socijalne akcije nije neki problem, međutim, s obzirom na postojanje različitih tipova i modela, njeno definiranje je prilično zahtjevno. Prema Vidanoviću (2006:360) socijalna akcija je svjesna, organizirana ljudska djelatnost koju osmišljavaju i realiziraju zainteresirani pojedinci, grupe, pokreti, organizacije i asocijacije. Sve socijalne akcije odvijaju se u određenom prostoru, imaju svoju naučnu metodologiju kao i naučne evaluacije rezultata. Socijalne akcije su uvijek sadržinski povezane s potrebama i problemima ljudi i neposredno su usmjerene ka realizaciji zajedničkih ciljeva na prevazilaženju aktuelnih problema i stvaranju uslova za kvalitetnije zadovoljavanje aktuelnih i dugoročnih ciljeva pojedinaca, grupa i zajednice.

Socijalna akcija nije spontana aktivnost pojedinaca ili grupa građana. Ona je obavezno sastavni dio sveukupnih socijalnih aktivnosti u zajednici. To znači da je unaprijed isplanirana, ciljano osmišljena aktivnost koja ima svoj cilj i metodologiju kojom se vodi tokom realizacije. Ciljevi koji se trebaju realizirati socijalnom

akcijom su zajednički, definirani i označeni kao ciljevi od općeg interesa. Dakle, socijalna akcija treba udovoljiti interesima određene grupe ili većine građana neke lokalne zajednice, što znači da je pogrešno socijalnu akciju razumijevati kao jedan od različitih oblika usko profiliranih socijalnih usluga. Prema Milosavljeviću i Brkiću (2005:193) u najširem smislu socijalne akcije se odnose na svaki planirani i osmišljeni napor da se građani i njihove asocijacije i strukture u lokalnoj zajednici uključe u određivanje ciljeva, pronalaženje resursa, u prevazilaženje nekog socijalnog problema ili unapređenje blagostanja bilo na principima samoudruživanja i samoorganiziranja ili putem institucionalno definiranih načina organiziranja (kroz tijela i institucije u zajednici).

U ovom kontekstu bitno je ukazati na dimenziju prostora koja je nezaobilazna u organizaciji bilo koje socijalne akcije u lokalnoj zajednici. S obzirom na to da se socijalna akcija uglavnom organizira unutar lokalne zajednice, to podrazumijeva da njeno prostorno djelovanje jeste identično prostoru lokalne zajednice. Otuda česta pojava da se socijalne akcije organiziraju na principima samopomoći gdje se građani koji imaju identične potrebe, probleme organiziraju u grupe od posebnog interesa koje pokreću socijalnu akciju radi saniranja ili prevazilaženja nepovoljnih okolnosti i stanja u kojem se nalaze članovi interesne grupe. Ovaj vid samoorganiziranja ima svoju tradiciju i od velikog je značaja za građane koji se putem razmjene iskustava i znanja ohrabruju na samoorganiziranje u prevazilaženju nepovoljnih okolnosti. Sličnim aktivnostima se jako puno uradilo na promociji jednakosti, pomoći marginaliziranim grupama i smanjenju stigmatizacije u društvu.

S obzirom na to da se utemeljenost organizacije savremenih društava zasniva na demokratsko-pluralističkom konceptu, jasno je da je participacija građana u procesu donošenja odluka u lokalnoj zajednici, posebno onih vezanih za usmjeravanje resursa i strateškog djelovanja zajednice, od velikog značaja za razvoj demokratije ali i boljeg okruženja za život svih građana. Samo građani i grupe koje su uključene u procese odlučivanja i aktivnost u lokalnoj zajednici mogu doživljavati zajednicu svojim prirodnim ambijentom u kojem doživljavaju punu afirmaciju. U ovome nalazimo jako važnu ulogu socijalne akcije, možda i najvažniju, kada je u pitanju aktiviranje građana i njihovo uključivanje u aktuelne probleme u društvu. Držimo da samo aktivna društva mogu napraviti kvalitativan iskorak u kontekstu pozitivnih

promjena unutar lokalne zajednice i bolje organizacije sveukupnog društvenog sistema.

U sociopolitičkom kontekstu jačanje participacije građana u organima i ustanovama lokalne zajednice je jedan od ključnih prioriteta. Pinker (1974) prilikom definiranja tri osnovna toka u socijalnoj politici ukazuje na to da je najznačajniji od njih uključivanje javnosti u što aktivniju i participantsku ulogu u demokratskim procesima u društvu. Pri tome participacija podrazumijeva uključivanje laičkih članova društva u procese odlučivanja u socijalnim ustanovama. U tom kontekstu Townsend (1968:159) ukazuje na to da bi stvarni korisnici socijalnih usluga trebali sjediti u upravnim odborima bolnica, dječijih i staračkih domova i na taj način biti involvirani u rad ustanova i imati direktnog utjecaja na usmjeravanja njihove strategije djelovanja sukladno interesu korisnika.

Opći građanski interes u novim okolnostima globalizacijskog društva (Beck, 2001) posmatra se kroz nove oblike materijalno-socijalne integracije građana putem saveza za građanski rad. Rad zasnovan na samoorganiziranju građana u pružanju pomoći i usluga starima osobama, hendikepiranim, oboljelim od AIDS-a i drugih bolesti, nepismenima, društveno isključenima trebalo bi učiniti i ekonomski vidljivim. Na taj način, prema Becku, gradovi bi postali pogodni za život s efikasno utrošenom energijom i značajno življom demokratijom. Savez za rad bi morao postati jedan potpuno drugi centar aktivnosti koji osigurava demokratsku supstancu društva. Putem socijalne pomoći za nezaposlene, donatorskih transakcija te nemonetarnih izvora kao što su mreže razmjene i sistem bonova, i razna socijalna sponzorstva bi mogla da budu vrlo pogodna prilika za angažman značajnog broja nezaposlenih u savremenim društvima. Sve ovo predstavlja shvatanje politike koja se izdvaja iz monopola političkog sistema nad njom samom i premještanje moći iz središta u regije i gradove, periferiju. Građani bi putem vlastitih građanskih inicijativa ustajali na svoje noge i osposobljavali se za aktivnije djelovanje.

Kako bi socijalne akcije posjedovale teorijski potencijal za uspjeh u uzrokovanju očekivanih promjena, njihovi se organizatori moraju, pored toga što su akcije unaprijed osmišljenje i planirane shodno jasnim strategijama socijalnih promjena u društvu, pridržavati i jasnih metodoloških upustava tokom organizacije i realizacije socijalnih akcija. Prema Dervišbegoviću (2003:76),

metodološki koraci u organizaciji socijalne akcije prolaze kroz nekoliko faza:

1. Proučavanje pojave koja treba biti tretirana socijalnom akcijom. Bilo koja aktivnost u kontekstu društvenog djelovanja zahtijeva detaljne informacije o pojavi koja je predmet djelovanja, što podrazumijeva prikupljanje svih relevantnih podataka o pojavi, njenoj zastupljenosti u zajednici, agresivnom širenju, uzrocima njene pojavnosti i druge relevantne podatke koji nam značajnije pojašnjavaju ciljani problem ili pojavu.
2. Upoznavanje javnosti o dimenzijama pojave i njeno pridobijanje za planiranu socijalnu akciju. Jedan od vrlo značajnih koraka u organizaciji aktivnosti širih razmjera jeste i mobilizacija zajednice za potrebe planirane socijalne akcije. Najjednostavniji način upoznavanja javnosti jeste preko medija koji bi u ovoj, ali i u svim drugim fazama, imali vrlo značajnu ulogu. Samo općom mobilizacijom društvenih resursa moguće je organizirati značajnu aktivnost na suzbijanju društveno opasnih pojava.
3. Planiranje konkretnih koraka je jedna od osnovnih faza pripreme socijalne akcije. Učešće stručnih osoba koje svojim znanjem i iskustvom trebaju dati glavni doprinos u planiranju ali i realizaciji socijalne akcije je od primarnog značaja za uspjeh kompletne akcije i postizanja zacrtanih ciljeva.
4. Priprema i donošenje propisa i normativnih akata i obezbjeđenje materijalnih sredstava za realizaciju socijalne akcije. Za akciju širokih razmjera svakako je neophodno donijeti određene dokumente koji formalno-pravno legaliziraju aktivnost u zajednici i obavezuju organe lokalne zajednice na obezbjeđenje neophodnih materijalnih i finansijskih sredstava za realizaciju zacrtanih aktivnosti.
5. Nakon što se prethodne faze uspješno završe, predstoji aktivnost realizacije radnji zacrtanih planom socijalne akcije. Ova faza je najbitnija jer ona predstavlja osnovnu aktivnost. Posebno je bitno voditi računa da tokom nje sve zacrtane aktivnosti budu realizirane dosljedno kako je to planom i predviđeno kako bi se postigli zacrtani ciljevi.

Od velikog značaja za uspjeh socijalne akcije jeste i pridobijanje naklonosti odgovornih osoba u lokalnoj zajednici. Njihov utjecaj je često presudan za organizaciju i realizaciju aktivnosti. Pored osoba koje imaju formalnu moć, za potrebe socijalne akcije ništa manje važne su osobe koje posjeduju novac. Za svaku akciju neophodna su određena materijalna sredstva koja će biti na raspolaganju ako osobe koje posjeduju novac budu zainteresirane za aktivno uključivanje ili podršku akciji. Milosavljević i Brkić (2005:196) navode sljedeće razloge zbog kojih je podrška utjecajnih osoba u lokalnoj zajednici potrebna u realizaciji socijalne akcije:

1. od njihove saglasnosti često zavisi realizacija konkretnih projekata, bilo da su oni usmjereni ka nivou cjelokupne zajednice, susjedstva ili konkretne institucije;
2. pored verbalne, oni mogu dati značajnu materijalnu podršku. Ukoliko se utjecajni uključe u realizaciju programa, neuporedivo su veće šanse za animiranje i uključivanje drugih;
3. izostanak podrške utjecajnih često je nepremostiva prepreka za realizaciju programa, bez obzira na njihov kvalitet i sadržaj.

Animiranje odgovornih osoba posebno dobija na značaju kada se radi o akcijama koje zahtijevaju značajnije promjene u organizaciji lokalne zajednice, za šta je potrebna masovna podrška građana koju je daleko lakše obezbijediti u saradnji s uglednim osobama u lokalnoj zajednici. Ovakvim pristupom se obezbjeđuje veća homogenost građana, od kojih su i utjecajne osobe, što je osnovna karakteristika uspješnih akcija. Uspjeh socijalnih akcija je od posebnog značaja u društvima kojima predstoji socijalna rekonstrukcija nakon teških traumatskih iskustava koja su ostavila dubokog traga na njihovo socijalno tkivo. U tom kontekstu se razvijaju (Ajduković, 2003:271, prema Haynes i sar., 1994) tri osnovna pristupa u što kvalitetnijoj organizaciji društvene zajednice:

1. Model razvoja zajednice koji polazi od pretpostavke da se promjena najbolje postiže sudjelovanjem svih čimbenika u postavljanju ciljeva i načinu njihovog doseganja. Cilj je promjena stavova i ponašanja pojedinaca kroz obrazovanje i proširivanje svijesti o potrebama zajednice.

2. Model socijalnog planiranja ima za cilj unaprijediti društvene uvjete promjenom načina i djelokruga rada formalnih službi i institucija. Naglašena je racionalna i planirana promjena pri kojoj sudjelovanje članova zajednice nije nužno, već su eksperti ti koji vode promjene.
3. Model socijalne akcije ima za cilj potaknuti promjene u institucijama ili u praksi zajednice. Očekivani ishod je preraspodjela moći, izvora ili odlučivanja unutar zajednice, što bi trebalo dovesti do njenog boljeg funkcioniranja. Započinje s grupom koja je izrasla iz zajednice koja određuje prioritet i djelotvorne strategije djelovanja.

Model socijalne akcije je u prednosti nad ostalim modelima zato što posebne potrebe građana, uz sudjelovanje njih samih, najbolje i na najbrži način zadovoljava. Sami građani najbolje razumiju svoje potrebe i njihov sud je najrelevantniji u ocjeni stepena zadovoljenosti iskazanih potreba. Zato je njihov aktivan angažman kroz socijalnu akciju iznimno koristan te je čini adekvatnom metodom odgovora na opće potrebe društvene zajednice. Također, tokom realizacije zadataka socijalne akcije pojavljuju se dvije osnovne kategorije ljudi koje su uključene u aktivnost: građani i stručnjaci. Građani su osnovni nosioci aktivnosti i bez njihovog aktivnog učešća nema ni socijalne akcije kao ni postizanja zacrtanih ciljeva. Zato je od presudnog značaja uključenost građana, posebno onih grupa na koje je akcija usmjerena. Ako se radi o problemu koji je vezan za mlade osobe, onda socijalnom akcijom treba biti obuhvaćeno što je moguće više mladih osoba kako bi one na najbolji način pomogle postizanju zacrtanih ciljeva.

Stručne osobe u procesu pripremanja i realizacije socijalne akcije su također osnovni segment ljudskih resursa angažiranih u akciji. Bez učešća stručnjaka aktivnost bi mogla da bude usmjerena ka sporednim stvarima, što bi moglo ozbiljno ugroziti cijelu akciju i spriječiti postizanje efekata. Uspješna socijalna akcija može biti samo uz angažman svih potencijala zajednice, a osnovni potencijal jesu stručne osobe koje trebaju osmisliti i rukovoditi kompletnim aktivnostima tokom realizacije socijalne akcije.

Socijalni kapital

Socijalna akcija jeste vrlo primjenjiv model generiranja socijalnih promjena u lokalnoj zajednici. Međutim, od posebnog značaja je fokus pažnje usmjeriti ka potencijalu unutar društva koji će biti iskorišten za realizaciju aktivnosti. Svakako da je uspješnost bilo koje akcije u lokalnoj zajednici uveliko određena stepenom razvijenosti socijalnog kapitala. Pojam socijalnog kapitala je posljednjih decenija doživio veoma veliku popularnost u socijalnoj politici, ali i u drugim društvenim naukama. Prema Edwardsu (2004:2), u „društvu rizika“ (Beck, 2000), karakterističnom po neizvjesnosti, socijalni kapital nudi intelektualno, političko i aktuelno objašnjenje i rješenje u suočavanju s promjenama u načinu života, rada i odnosa s drugim ljudima u svom okruženju.

Najšire određeno, socijalni kapital je koncept koji se odnosi na društvene procese i mreže koje uključuju dijeljene norme, vrijednosti i shvatanja koja olakšavaju saradnju unutar ili između grupa. Postoje dvije osnovne grupe u pristupu i proučavanju socijalnog kapitala. Prva grupa socijalni kapital vidi kao svojstvo društva ili zajednice i stavlja naglasak na institucije, norme i odnose, posebno povjerenje i participaciju, koji oblikuju kvalitet socijalnih interakcija u društvu i produciraju socijalnu koheziju. Tako Robert Putnam pod socijalnim kapitalom podrazumijeva oblike društvenog života – mreže, norme i povjerenje – koje učesnicima omogućavaju da efektivnije djeluju zajedno u ostvarivanju zajedničkih ciljeva. Druga grupa socijalni kapital vidi kao svojstvo pojedinaca i njihovih odnosa. Pjer Burdije smatra da socijalni kapital predstavlja ukupnost resursa, aktuelnih i virtualnih, dostupnih pojedincu ili grupi time što posjeduju trajne mreže manje ili više institucionaliziranih odnosa međusobnog prepoznavanja i uvažavanja (Tomanović, 2006).

Jedan od glavnih promotora koncepta socijalnog kapitala, Robert Putnam, definiše ga kao karakteristike socijalne organizacije kao što su norme, mreže, povjerenje, koje mogu poboljšati organizaciju društva preko organizacije koordiniranih angažmana. Ovdje je bitno naglasiti sljedeće: 1. norme mutualnosti ne označavaju ad hoc razmjenu na principu jednake korisnosti, nego investiranje u buduću kooperativnost; 2. da je povezanost jedinki utemeljena na horizontalnoj povezanosti jednakih po statusu, a ne na vertikalnoj, nejednakih po statusu; 3. da prethodne karakteristike generiraju povjerenje. Putnam će kasnije svoje određenje socijalnog

kapitala promijeniti tako što će identificirati participante umjesto društva kao beneficijere socijalnog kapitala (Stojanović, 2010:118, prema Putnam, 1995:664-665).

Participacija u socijalnim akcijama djeluje inkluzivno prema svima članovima društvene zajednice bez obzira na to kojem društvenom sloju pripadali. Upravo se u ovome ogleda kohezivna snaga socijalnog kapitala koja socijalnim akcijama obezbjeđuje dovoljnu mobilnost i usmjerenost ka zacrtanom cilju. U tumačenju mreža povezanosti (prema Miladinović, 2006:130) kao obliku socijalnog kapitala može se tražiti argumentacija za objašnjenje konkretnih tokova društvene pokretljivosti.

Spomenuli smo da je jedna od osnovnih značajki socijalne akcije da se ona odvija na određenom lokalitetu (lokalnoj zajednici), što nije slučajno, s obzirom na determiniranost njenog potencijala socijalnim kapitalom koji je, također, uveliko određen prostornom distancom. Prema Ignjatoviću i Tomanoviću (2011:280), u javnopolitičkoj praksi se uglavnom polazi od toga da prostorno zbližavanje djeluje na jačanje socijalno-kapitalnih mreža. Coleman, Putnam i Glaser smatraju da je susjedstvo ključno mjesto stvaranja socijalnog kapitala. To je tačka koja treba da omogući iskorak izvan ograničavajućeg socijalnog kapitala porodice i bliskih ljudi.

Bitna značajka odnosa socijalne akcije i socijalnog kapitala jeste uzajamnost. Koliko god socijalni potencijal imao fudamentalnu važnost za socijalnu akciju, njene aktivnosti imaju velikog značaja na razvoj socijalnog kapitala. Ukazujući na nivoe formiranja, Stojiljković (2007) pojašnjava da su četiri osnovna nivoa: 1. Proces socijalne identifikacije, odnosno grupiranje pojedinaца unutar određenih dominantnih formi socijalnog i političkog identiteta poput profesionalnog, rodnog, generacijskog ili pak porodičnog, lokalno-regionalnog, nacionalnog, konfesionalnog ili političkog (ideološkog) i partijskog identiteta; 2. Utjecaj pojedinih obrazovanih socijalnih identiteta na formiranje stavova. Primjera radi, iako je partijsko-politički identitet od velikog značaja tek za približnu desetinu građana, on u velikoj mjeri utječe ne samo na političko izjašnjavanje i odluke već i na širi set socijalnih vrednosti, bar približne polovine građana koji imaju kakvu-takvu partijsku identifikaciju; 3. Treću dimenziju čini napetost i uzajamna potencijalna konfliktnost između različitih grupnih identiteta koji, u različitim kombinacijama, tvore moderan, u velikoj mjeri pluraliziran, promjenljiv i nestabilan identitet; 4. Svoj manifestni

dio ima na prethodnim nivoima identificiranja i stvaranja odnosa povjerenja i podrške, koji čini aktivnost građana u (ne)formalnim oblicima angažiranja u civilnim i političkim kampanjama i stalnim „rovovskim“ oblicima građanske i političke participacije.

Zaključak

Reformski procesi unutar bosanskohercegovačkog društva zapleteni u mrežu tranzicijskih tunela ne rezultiraju željno očekivanim promjenama koje bi građanima, posebno mladima, vratile povjerenje u državni sistem. Slabost državnog aparata i manjak povjerenja u njegovu efikasnost uzrokuje povlačenje građana iz javnog života, što je ograničavajući faktor po pitanju njihove ukupne participacije u procesima opće demokratske transformacije društva. Sveukupni globalni procesi i novi socijalni trendovi vrše dodatni utjecaj na građane, posebno mlade osobe kao najvrjedniji građanski resurs, da se njihov položaj pasivizira u pogledu participacije u društvenim procesima. Rezultat ovakvog stanja jeste shvatanje građana po kojem se bilo kakvo aktivno uključivanje u formalne aktivnosti u lokalnoj zajednici smatra potpuno beskorisnim. Međutim, njihovo povlačenje iz javnog prostora sigurno nije rješenje za društvenu, ekonomsku, političku i svaku drugu krizu u kojoj se nalazi naše društvo. Potpuni razvoj demokratije u društvu je moguće očekivati samo kada ona postane obrazac kojeg građani svakodnevno prakticiraju u svom životu. Smatramo da je model socijalne akcije vrlo prihvatljiv za (re)organizaciju aktivnosti koje bi aktivirale pasiviziranu građansku energiju i usmjerile je ka uzrokovanju pozitivnih promjena u lokalnoj zajednici. Aktiviranje građanske uloge bi otvorilo proces razvoja socijalnog kapitala kao osnovnog kohezivnog tkiva koje bi moglo poslužiti kao osnova za organizaciju uspješnih socijalnih akcija. S obzirom na to da se njihova organizacija uglavnom veže za fizički prostor lokalne zajednice, od posebnog značaja je faktor blizine, prostorne distance u kojoj građani žive u svom okruženju i koji pozitivno utječe na razvoj socijalnog kapitala općenito, a socijalnih mreža posebno. Razvoj socijalnog kapitala kroz socijalne akcije unutar prostora lokalne zajednice bi mogao rezultirati ambijentom u kojem bi socijalni kapital postao sastavna odrednica većine članova društvene zajednice. Komparacija stanja socijalnog kapitala nakon realizacije socijalne akcije s njegovim stanjem prije

njene realizacije dala bi vrijedna saznanja u kontekstu razvoja modela socijalne akcije i opravdanosti njegove snažnije primjene.

Literatura

1. Ajduković, D. (2003) *Socijalna rekonstrukcija zajednice – psihološki procesi, rješavanje sukoba i socijalna akcija*. Zagreb: Društvo za psihološku pomoć.
2. Beck, U. (2003) *Šta je globalizacija? Zablude globalizma – odgovori na globalizaciju*. Zagreb: Vizura.
3. Dervišbegović, M. (2003) *Socijalni rad teorija i praksa*, IV dopunjeno izdanje. Sarajevo: Zonex.
4. Edwards, R. (2004) Present and Absent in Troubling Ways: Families and Social Capital Debates, *Sociological Review*, 52.
5. Ignjatović, S., Tomanović, S. (2011) Socijalni kapital i prostor – *Sociologija i prostor*, 49, septembar 2011, Zagreb.
6. Miladinović, S. (2006) Problem tumačenja rezultata istraživanja društvene (strukture i) pokretljivosti: ideja socijalnog kapitala. U: *Nasleđe Pjera Burdijea – pouke i nadahnuća*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju.
7. Milosavljević, M., Brkić, M. (2005) *Socijalni rad u zajednici*. Beograd: Socijalna misao.
8. Pejanović, M. (2005) *Politički razvitak Bosne i Hercegovine u postdejtonskom periodu*. Sarajevo: Šahinpašić.
9. Pinker, R. (1974) *Socijalna teorija i socijalna politika*. Zagreb: Savez društava socijalnih radnika Hrvatske.
10. Stojanović, Đ. (2010) Socijalni kapital i civilno društvo: koncept Građanina-lidera. *Sociološka luča*, IV/2, Nikšić.
11. Stojiljković, Z. (2010) Prilog istraživanju socijalnog kapitala. *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, Beograd.
12. Townsend, P. (1968) *Family welfare and Seebomh*. Bristol: New Society.
13. Tomanović, S. (2006) Primjenjivost Burdijevog koncepta socijalnog kapitala na proučavanje porodica u Srbiji. U: *Nasleđe Pjera Burdijea – pouke i nadahnuća*. Beograd: Institut za filozofiju i društvenu teoriju.
14. Vidanović, I. (2006) *Rečnik socijalnog rada*. Beograd: Udruženje stručnih radnika socijalne zaštite Srbije.

SOCIAL ACTION IN LOCAL COMMUNITY

Muharem Adilović, Ph.D., Senior Assistant

Abstract

The aim of the paper is to indicate the potential of social action in generating positive changes within a local community. The special significance of the social action lies in the processes of reconstructions of societies that survived traumatic experiences which resulted in the breaking of social connections and left a deep mark in their social tissue. Phases of organisation and realisation of social action have been indicated, as well as the importance of engaging distinguished people from local community in an action. The special focus was put on social capital and its role of “connective tissue” as a basic potential for organising social actions in local community. Future research on the state of social capital in Bosnian society would be of great significance for the context of organising social actions in the first place, and then for other social activities. More active participation of citizens, by the means of social action, is a model that would help activate passive citizens’ energy which is a key factor in the process of a democratic transformation of society.

Keywords: social action, local community, reconstruction, social capital

د. محرم عادلوفيتش

كلية التربية الإسلامية - جامعة زينيتسا

العملية الاجتماعية في المجتمع المحلي

الخلاصة:

يهدف البحث إلى إظهار طاقة العملية الاجتماعية في توليد تغييرات إيجابية داخل المجتمع المحلي. تحتل العملية الاجتماعية أهمية خاصة في إعادة بناء المجتمعات التي عاشت تجارب مؤلمة مما أدى إلى انهيار العلاقات الاجتماعية وتركت أثراً عميقاً في النسيج الاجتماعي. يشار في البحث إلى مراحل التنظيم وتنفيذ العملية الاجتماعية وأهمية جذب الأشخاص المؤثرة في المجتمع المحلي لهدف دعم العملية الاجتماعية. التركيز الخاص هو في رأس المال الاجتماعي ودوره في إيجاد نسيج متماسك كمورد أساسي لتنظيم العمليات الاجتماعية في المجتمع المحلي. بحوث المورد الاجتماعي المستقبلية في المجتمع البوسني لتكون ذات أهمية كبيرة في سياق تنظيم العمليات الاجتماعية أولاً، ثم للنشاطات الاجتماعية الأخرى. المشاركة الفعالة من المواطنين من خلال الحملة الاجتماعية هو النموذج الذي سيساعد في تنشيط القوة الكامنة للمواطنين كعامل أساسي في عملية التحول الديمقراطي للمجتمع.

الكلمات الأساسية: العمل الاجتماعي، المجتمع المحلي، إعادة البناء، رأس المال الاجتماعي.